

Lietuvos ekonomikos raida ir perspektyvos

2016 m. birželio 15 d.

Pasaulio ekonomikos raida tebėra netolygi, tačiau svarbių Lietuvos prekybos partnerių ekonomika kyla arba ekonominės veiklos aktyvumas nemažėja tiek, kiek mažėjo praėjusiais metais. Ir toliau atsigaua euro zonos ūkis: pradėjęs atsitiesti 2013 m., dabar jis pasiekė tokį lygį, kad BVP metinis augimas, skatinamas privačiojo vartojimo ir investicijų, jau keturis ketvirčius iš eilės viršija 1,5 proc. Kylant ekonomikai, gerėja darbo rinkos rodikliai, gausėja namų ūkių pajamos, didėja paklausa kitų šalių, taigi ir Lietuvos, tiekiamoms prekėms ir paslaugoms. Tai didina Lietuvos eksportą. Į euro zonos ir kitas ES šalis prekių išvežama vis gausiau, didėja ir paslaugų eksportas. Lietuvos įmonių vykdomos krovinių pervežimo veiklos rodiklis labai sumažėjo, kai Rusija įvedė prekybos ribojimus ir jos ekonomika ėmė smukti, tačiau 2015 m. pabaigoje Lietuvos transporto sektoriuje vėl užfiksuotas augimas. Tiesa, prie šio sektoriaus vykdomos ekonominės veiklos rodiklio pagerėjimo daugiausia prisidėjo ne krovinių vežimas į Lietuvą arba iš jos, o jų pervežimas iš vienos šalies į kitą šalį. Transporto sektorius, anksčiau gerokai prisidėjęs prie Lietuvos ekonomikos augimo lėtėjimo, šiuo metu pastebimai prisideda prie jo atsigavimo.

Eksporto, nukreipto Rytų kryptimi, padėtis gana stabili. Labai sumažėjusi 2015 m., dabar eksporto į Rusiją vertė iš esmės nesikeičia. Mažiau kinta ir ekonominė situacija Rusijoje. Pernai mažėjęs 3,7 proc., šių metų pirmąjį ketvirtį Rusijos realusis BVP, lyginamas su praėjusių metų atitinkamu rodikliu, sumažėjo 1,2 proc. Vidaus paklausa Rusijoje vis dar mažėja, tačiau ne taip labai, kaip mažėjo anksčiau. Todėl ne tiek daug, kiek praėjusiais metais, mažėja Rusijos importas. Lietuvos į Rusiją eksportuojamų prekių dalis, palyginti su visu prekių eksportu, yra gerokai sumenkusi. Anksčiau ji sudarydavo apie penktadalį viso šalies eksporto, o dabar sudaro tik šiek tiek daugiau nei 12 proc. Vis dėlto ir tokia dalis yra nemaža, taigi matyti, kad neatsigaunantis eksportas į Rusiją daro pastebimą poveikį bendriems Lietuvos eksporto rodikliams.

Lietuvos ūkio augimą gerokai skatina vidaus paklausa. Jau maždaug penkerius metus gerėja užimtumo ir nedarbo rodikliai. Sumažėjęs eksportas į Rusiją darbo rinką paveikė gana nedaug, didesnį neigiamą poveikį patyrė tik dviejų rūšių ekonominė veikla – prekyba ir transportas. Tačiau darbo vietų šiuose sektoriuose nesumažėjo, tik gausėjo mažiau nei ankstesniais laikotarpiais. Prastėjanti statybų sektoriaus būklė daro neigiamą poveikį darbuotojų paklausai šiame sektoriuje, tačiau bendrą užimtumą šalyje irgi veikia palyginti nedaug. Kitų rūšių ekonominės veiklos įmonėse dirbančiųjų ir toliau gausėja gana daug. Apklausų duomenys rodo, kad vis didesnei daliai įmonių, išskyrus vykdančias statybos veiklą, iškyla darbuotojų trūkumo problema. Pamažu kyla laisvų darbo vietų lygis. Tai turi akivaizdų poveikį darbo užmokesčio raidai. Ir pastaraisiais metais darbo užmokesčio per metus padidėdavo apie 5 proc., o šiemet, toliau mažėjant nedarbo lygiui ir kylant minimaliajam darbo užmokesčiui, jo augimo tempas turėtų dar labiau padidėti. Tokia darbo pajamų raida turi poveikį privačiajam vartojimui, ir jo rodiklis, bendrajam kainų lygiui kylant nedaug, vis didėja. Sąlygas šiam rodikliui didėti sudaro ir žemos už paskolas mokamų palūkanų normos. Palūkanoms esant nedidelėms, pasiskolinusių namų ūkių mokėjimų našta tampa mažesnė, o suteikiamų naujų paskolų suma didėja.

Iki 2015 m. pabaigos didėjo ir investicijos. Tam poveikio turėjo ne tik žemų palūkanų normų aplinka, bet ir aktyvesnis ES paramos lėšų naudojimas. Baigiantis galimybei pasitelkti lėšas iš 2007–2013 m. ES finansinės perspektyvos, pernai jis padidėjo. Investicijas ir toliau skatino poreikis plėsti gamybos pajėgumus. Apdirbamosios gamybos pajėgumų panaudojimo lygis jau ketverius metus viršija ilgalaikį vidurkį. Tiesa, pastaruoju metu labiausiai daugėjo investicijų į mašinas ir įrenginius, investicijų į pastatus ir statinius padaugėjo mažiau. Tai riboja statybų, anksčiau gana daug prisidėjusių prie ūkio plėtros, aktyvumą. Iš statybų veiklos rūšių dabar ūkio plėtros aktyvumą didino tik gyvenamųjų pastatų statyba.

Prognozuojamu laikotarpiu, t. y. 2016–2017 m., vidaus paklausa ir toliau bus svarbus ūkio plėtros veiksnys. Padėtis darbo rinkoje leidžia tikėtis, kad darbo pajamos augs toliau, o tai skatins privatųjį vartojimą. Tiesa, investicijų raida turėtų pasikeisti: nelikus galimybės naudoti ankstesnės ES finansinės perspektyvos lėšas, investicijos nebeturėtų didėti taip sparčiai, kaip jos didėjo iki šiol.

Kitai nei pernai, prie ekonomikos augimo prisidės ir eksportas. Palankesnė tarptautinė aplinka turėtų gerinti eksporto rodiklius ir spartinti šalies ūkio plėtrą. Numatoma, kad 2016 m. Lietuvos realusis BVP padidės 2,6 proc. – pastebimai daugiau nei 2015 m. (1,6 %). Tolesniu laikotarpiu, būtent 2017 m., ūkio plėtra turėtų dar paspartėti, nes ją turėtų didinti gerėsianti daugelio pasaulio regionų ekonominė raida.

Infliacija vis dar maža, prie 2 proc. lygio ji priartės 2017 m. Kai kurių prekių ir paslaugų grupių kainos didėja, tačiau bendrasis kainų lygis kyla nedaug – pirmųjų keturių šių metų mėnesių vartotojų kainų rodiklis yra 0,7 proc. didesnis nei toks rodiklis, buvęs prieš metus. Kaip ir pernai, labiau kyla paslaugų kainos, tai lemia pastebimai auganti vidaus paklausa ir didėjančios darbo sąnaudos. Pastarųjų didėjimą lemia gana sparčiai didėjantis darbo užmokestis paslaugų sektoriuje. Jis ilgiau nei kituose sektoriuose – jau ketverius metus – didėja daugiau nei darbo našumas. Šiomet didėja ir maisto kainos, tačiau labiausiai kyla tos, kurioms ir šiaip būdingas nuolatinis svyravimas, būtent daržovių ir vaisių kainos. Kitos maisto kainos kyla palyginti nedaug. Bendrą kainų lygį vis dar mažina su pasaulinėmis energijos žaliavų rinkomis susijusios kainos – degalų ir administruojamosios kainos tebėra mažesnės nei prieš metus, ypač mažesnės yra šilumos energijos kainos. Tiesa, nafta dabar yra brangesnė, nei buvo numatoma ankstesnėse makroekonominių rodiklių prognozėse. Tai viena svarbiausių priežasčių, kad 2016 m. infliacijos rodiklis prognozuojamas didesnis. Šiuo metu numatoma, kad 2016 m. infliacija sudarys 0,9 proc. (ankstesnės prognozės atitinkamas rodiklis – 0,5 %), o 2017 m. – 1,9 proc. (1,8 %).

Numatoma Lietuvos ekonomikos raida 2016–2017 m.

	2016 m. birželio mėn. prognozė ^a			2016 m. kovo mėn. prognozė		
	2015	2016 ^b	2017 ^b	2015 ^b	2016 ^b	2017 ^b
Kainų ir sąnaudų kaita (% , pokytis per metus)						
Vidutinė metinė infliacija, apskaičiuota pagal SVKI	-0,7	0,9	1,9	-0,7	0,5	1,8
BVP defliatorius ^c	0,3	0,9	2,0	0,1	0,8	2,0
Darbo užmokestis	5,1	5,7	5,5	5,1	5,3	5,3
Importo defliatorius ^c	-6,9	-4,0	1,5	-6,4	-3,1	1,4
Eksporto defliatorius ^c	-3,9	-3,2	1,4	-3,8	-2,7	1,4
Ekonominis aktyvumas (palyginamosiomis kainomis; % , pokytis per metus)						
Bendrasis vidaus produktas ^c	1,6	2,6	3,3	1,7	2,6	3,4
Privačiojo vartojimo išlaidos ^c	4,8	4,3	3,9	4,9	4,2	4,0
Valdžios sektoriaus vartojimo išlaidos ^c	1,9	1,2	1,2	2,1	0,9	1,2
Bendrojo pagrindinio kapitalo sudarymas ^c	10,9	1,3	7,2	9,6	2,4	7,4
Prekių ir paslaugų eksportas ^c	-0,1	2,9	4,2	1,0	2,9	4,8
Prekių ir paslaugų importas ^c	6,0	2,9	5,2	6,9	3,2	5,7
Darbo rinka						
Nedarbo lygis (vidutinis metinis; % , palyginti su darbo jėga)	9,1	8,3	7,9	9,1	8,6	8,3
Užimtųjų skaičius ^d (% , pokytis per metus)	1,3	0,7	0,0	1,2	0,2	0,1
Išorės sektorius (% , palyginti su BVP)						
Prekių ir paslaugų balansas	-0,2	0,4	-0,3	-0,5	-0,5	-1,2
Einamosios sąskaitos balansas	-1,7	-0,1	-0,6	-2,1	-1,9	-2,7
Einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas	1,3	1,9	1,8	0,9	0,2	-0,1

^a Makroekonominių rodiklių prognozės parengtos pagal informaciją, paskelbtą iki 2016 m. gegužės 17 d.

^b Prognozė

^c Pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką

^d Nacionalinių sąskaitų duomenys; užimtųjų skaičius apibrėžiamas pagal vidaus koncepciją